గాజుపళ్లెం

''రెండు బుల్లి చేతులు వింటిని ఎక్కుపెట్టడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాయి ఎప్పట్నుంచో. హమ్మయ్య! ఆ చేతుల ప్రయత్నం ఫలించింది. బాణాన్ని వింటికి సంధించి.. లాగి.. లాగి.. వదిలేసాయ్, అబ్బా..!''

ముడాం కెవేసి ముణగదీసుకు పడుకున్న గంగ కడుపులోని బిడ్డ కదలికకి ఉలిక్కిపడి కలలోంచి మెలకువలో కొచ్చింది. సూదుల్లా గుచ్చుతున్న కంకర గుట్టమీద భారంగా వెల్లకిలా తిరిగింది. ఎర్రని అగ్నిపూల గుత్తుల మధ్యనుంచి ఎండ నిప్పుకణికల్లా కళ్లలోకి దూకింది. చటుక్కున మోచేతిని కళ్లమీద కప్పుకుంది. ఏదో అనుమానం వచ్చి మోచెయ్యి సందునుంచి స్టేషనుగేటువైపు చూసింది. గేటు కవతల ఫెన్సింగుకానుకుని పోర్టరు గన్నిగాడు బీడీ తాగుతూ ఆకలి కళ్లతో గంగని తినేసేలా చూస్తున్నాడు.

'ఛీ ఎదవా' అని తిట్టుకుని అటు తిరిగిపోయింది గంగ. ఆమెకి వాడి చూపులేం కొత్తకాదు. 'ఎప్పుడూ అదే యావ ఎదవ సచ్చినోడికి' అనుకుంది. ఒకట్రెండు సార్లు ప్రయత్నించి ఆమెచేత తలమొయ్యా చివాట్లు తిని కేవలం చూపుల్తోనే తృప్తిపడుతున్నాడు ప్రస్తుతం గన్నిగాడు.

పొద్దుట్నుంచి టీ నీళ్లైనా పడని ఖాళీకడుపులో బిడ్డ ఆకలికి కాబోలు లుంగలు తిరుగుతోంది. చీర పొత్తిళ్లలో చెయిదూర్చి పొత్తికడుపునోసారి తడుముకుంది గంగ. చేతిమీద చాచితన్నిన బిడ్డ కాలుని అందుకోవాలని విఫలప్రయత్నం చేసింది. కొంతసేపు ఇటు పట్టుకోబోతే అటు, అటుపట్టుకోబోతే ఇటు కదులుతున్న బిడ్డతో ఆడింది.

కొంతసేపటికి విసుగొచ్చి ఆటమానేసింది.

సన్నని మంటలాగా ఆకలి మొదలయింది కడుపులో. లేవడానిక్కూడా ఓపికలేనంత నిస్సత్తువగా ఉంది. ఆకల్తోబాటు గంగని పశ్చాత్తాపం కూడా కొంచెం కొంచెంగా తినడానికి సిద్ధమైంది.

అసలా బోడిదాన్తో తగువుపడకుండా ఉండాల్సింది. వాగివాగీ దాని నోరే నెప్పెట్టి రెండుచేతులా మూసుకునేది. తగువుపడి మాత్రం తను సాధించిందేంవుంది?

చెయ్యివెనక్కి చాచి తలకిందున్న గుడ్డల మూట మధ్యలో పదిలంగా పాతకోకలు చుట్టిపెట్టిన గాజుపళ్లాన్నోసారి తడిమి చూసుకుంది. ఆ బోడిది విసిరిన విసురుకు

గాజుపళ్లెం భళ్లుమనేదే, సమయానికి సరిగ్గా తను పట్టుకునుండకపోతే, అప్పటికీ అంచు మీద చిన్నపెచ్చూడిపోయింది. తన ప్రాణం గిలగిలా కొట్టుకుంది. అసలా బోడిదానికి తనని అల్లకూడా తీసుకెళ్లడం ఇష్టంలేకే కొంత నాటకమాడింది.

నెమ్మదిగా లేచి చెట్టుకు చేరబడి కూర్చుంది గంగ. ఒళ్లంతా పచ్చిముద్దలాగుంది. చేతులు ముందుకు చాపి చూసుకుంది. అది గోళ్లతో గీరిన చారలు రక్తాలు పేరుకుపోయినై. దుబ్బులాగున్న తన జుట్టుని చేతికి చుట్టకుని వంగదీసి వీపుమీద గుద్దిన గుద్దులకి తనప్రాణం కడెక్కిపోయినట్టైంది. రోగిష్టిదాన్లా ఎప్పుడూ మూలుగుతావుండే బోడి దాని చేతుల్లో అంతబలం ఎక్కణ్ణుంచొచ్చిందో!

పొద్దున్నే జరిగిన గొడవ గుర్తుకొచ్చిన గంగకి ఏడుపొచ్చింది. బోడమ్మ నలుగురు పిల్లల్నీ అటిద్దర్నీ ఇటిద్దర్నీ వేసుకుని గాఢనిద్దట్లో ఉన్న గంగ, చెవులు హోరెత్తిపోయే కేకలు ఏడుపుల మధ్య తుళ్లిపడిలేచి కూర్చుంది. తూర్పింకా తెల్లబడలేదు. గోదావరి స్టేషన్లోకి ఏదో బండొచ్చి ఆగినట్టుంది, స్టేషనంతా సందడిగా ఉంది. గుడిసెల్లోని జనం అటు ఇటూ పరుగులెడుతూ గిన్నెలూ తపేలాలూ మూటలు కట్టుకుంటున్నారు. గుడ్డి సూరయ్యతాత తడుంకుని తడుంకుని పొయ్యిలో సగం కాలి ఆరిన కట్టెపుల్లల్ని కాలకుండా మిగిలిన రెండు పుల్లల్తోనూ కలిపికడుతున్నాడు. అటుపక్క స్టేషన్లోంచీ ఇటు పక్క కళా కేంద్రం ఆవరణలోంచీ లైట్లు పట్టపగల్లా వెలుతుర్ని కురిపిస్తున్నాయి. బండి దిగిన జనం బద్ధకంగా స్టేషన్లోంచి బైటికొస్తున్నారు.

ఏం జరుగుతుందో కొంత సేపటివరకూ గంగకి అర్థంకాలేదు.

గుడిసెలపైన ఆచ్ఛాదనగా వేసుకున్న ఆకుల్నీ, గోనెపట్టాల్నీ ఆదరాబాదరావిప్పి పోగులు పెట్టుకుంటున్నారు కొందరు. కుండల్నీ, గిన్నెల్నీ గోనెసంచుల్లోవేసి మూటలు కడుతున్నారు మరికొందరు.

'' ఏయే గుడిసే..నం..! కళ్లంపడతాలేదేటి? రాజాగోరల్లే తొంగున్నావ్.నెగునెగు, నెగిసి గుడ్డా గుడుసూ అన్నీ మూటలు గట్టు, తెల్లారిందంటే మున్సపాల్టీ మొగుళ్లొచ్చేత్తారు. ఇయ్‌కూడా దక్కకుండా తరివేత్తారు''

బోడమ్మ గుడిసెలో పడుకునే అరుస్తోంది.

గంగ చివుక్కున లేచి నిలబడింది. ఆ వూపులో ఎడం మక్కె పట్టేసినట్టయ్యింది. అసలే నిద్రచాలని బద్ధకం. ఒళ్లుమండుకుపోయింది.

''గుడిసిలోంచి కాళ్లుసగం బైటికి సాపి గుమ్మానికడ్డంగా తొంగున్నావు.నేనేటి సేసేది? ముందు నువ్వునెగిసి బైటికి రా''

మున్సిపాల్టీ వాళ్లు ముందురోజు సాయంకాలం వచ్చి అందరిపేర్లూ రాసుకుని వెళ్లారు. సారంగధరుడి మెట్ట దగ్గర, క్వారీల పక్కన అందరికీ గుడిసెలేసుకోడానికి

స్థలాలిస్తారట. పుష్కరాలకు ఊరిని అందంగా కన్పించేలా చెయ్యాలని మున్సిపాల్టీ వారి తాపత్రయం. పట్నం ఒంటిమీది 'గాయాల్లాంటి' మురికి గుంటల్ని ఓ పక్క తాత్కాలింగా పూడ్చుకొస్తున్నారు. ఆ పైన 'కురుపుల్లాంటి' ఆక్రమిత పూరిగుడిసెల్ని (ఈపైత్యం పత్రికా విలేఖర్లది) సమూలంగా పెకలించెయ్యదల్చుకున్నారు. అలా పెకలించేసేక ఓచో టంటూ చూపించకపోతే అణిచేసిన సెగగడ్డల్లాగా మరోచోట అవి తెల్లారేసరికి ప్రత్యక్ష మైపోతాయని వారికి అనుభవపూర్వకంగా తెలీడం వలన ప్రత్యామ్నాయంగా ఊరికి దూరంగా గుట్టలమధ్య ఒక్కొక్క కుటుంబానికీ నాలుగ డుగుల స్థలాన్ని కేటాయించారు.

'మనిషి చస్తేనే ఆరడుగుల నేలకావాలే, నాలుగడుగుల జాగాలో గుంపులు గుంపు లుగా పిల్లా జెల్లల్తో ఎలాగ బతకాల్రా నాకొడకల్లారా' అని ఎవరూ అడగలేదు. అడగరు, ఎందుకంటే పేరుకి ఓగుడిసంటూ ఉంటుందేకాని, వాళ్లల్లో ఎవరూ రోజంతా గుడిసెలో వున్న పాపాన పోరు. ఆడామగా అంతా కూలీనాలీ చేసుకోడానికి పోతూ ముసలాళ్లనీ, అంగ వైకల్యం వున్నవాళ్లనీ, అయిదేళ్లుదాటని పసివాళ్లనీ, ఖాళీడబ్బాలిచ్చి ఏ రైల్వేస్టేషన్లోనో, ఏ గుడిముంగిటో, ఏమసీదువాకిట్లోనో కూర్చోబెట్టి పోతారు. రాత్రికంతా గుడిసెదగ్గరికి వస్తూవస్తూ తమసంపాదనలోంచి దార్లో దొరికిందేదో కొనుక్కుతినేసి కడుపునింపుకుం టారు. ఏ చేపలపులుసు తినాలనిపించినప్పుడో తప్ప అక్కడి పొయ్యిలు రాజుకోవు.

వయసులో ఉన్న పెళ్లికాని మగకుర్రాళ్లు ఏ ప్లాట్‌ఫారంమీదో తెల్లారేదాకా ఓకు నుకు తీసేస్తారు. తోడున్న జంటలు మాత్రం కాళ్లు లోపలికి తీసుకుంటే తలలూ, తలలు ముడుచుకుంటే కాళ్లూ బైటికొచ్చే ఆగుడిసెల్లో ముడుచుకుపోయి కాపురాలు చేసేస్తుం టారు, తలుపూ ద్వారం లేని ఆ గుడిసెల్లో తమకదలికలు అందరికీ బట్టబయలేనన్న విషయం తెలిసికూడా ఏ దుప్పటి ముసుగులోనో బహిరంగంగా రహస్యాన్ని కాపాడు కుంటూ ఉంటారు.

ప్రస్తుతం అక్కడి వాళ్లంతా కొత్తచోటికి చేరబోయే ఉత్సాహంలో ఉన్నారు. ఇప్పు డెళ్లబోయేస్థలాన్ని గవుర్మెంటు తమకి నికరంగా పట్టాలు రాసిచ్చేస్తాదని రాత్రి కథలు కథ లుగా చెప్పేసుకున్నారు. అంతదూరం నడవలేని ముసలాళ్లు మాత్రం ''మీకేం పిచ్చేటల్లా, మనవేం ఆళ్లసుట్టాలవా బందుగులవా, మనకాడ ఒక్కపైసా ఉచ్చుకోకుండా ఉత్తినే మనకి తలాలు రాసిచ్చెయ్యటానికి? అదీగాకుండా పుష్కరాల్లో గోదారమ్మకీ, ఊరికీ దూరంగా పోయి మనం చేసేదేటంట? నాలుగు డబ్బులొచ్చి ఏళకి ఇయ్యేం పొయ్యాకాలం బుద్దు లొచ్చాయిరా మీకు? ఆళ్లిచ్చే తలాన్ని నెత్తినెట్టుకుపోతారేటి ఎవులైనా? అయినా మనకి ఏరోజుకారోజు పొట్టలోకి కూడుండాలగానీ, ఇల్లూవాకిళ్లూ మనవేం చేసుకుంటాం. ఇయ్యాలిక్కడుంటాం, రేపెక్కడుంటావో ఆపరమాత్ముడికే ఎరిక. అందుకని ఆళ్లు సూపిచ్చే మోసేతిమీద తేనె సుక్కని నమ్ముకుని అరసేతిలోది అవతలపారేసుకోకండి. టేస నుకి ఈ పక్కనుంచి పొమ్మంటే ఆపక్కకెల్లి గుడిసేసుకోవాల. ఆపక్కనించి పొమ్మంటే

మళ్లీ ఈ పక్కకొచ్చెయ్యాల'' అని హితవులు చెప్పేరు.

గేటుకి చేరబడి బీడీ కాల్చుకుంటున్న స్వీపరు ఏసోబు మాత్రం ఆరిపోయిన బీడీ ముక్కని తుపుక్కున ఉమ్మేసి '' ఓరి ఎదవల్లారా! రాజమండ్రికి ఇదేవన్నా ఉత్తుత్తి సోకను కుంతన్నారేటి? పుష్కరాల సోకు. కళ్లు జిగేల్మని పోవాలని మునిసిపాలాపీసులో అయ్య గార్లు సెప్పుకుంతంటే ఇన్నాను. తెల్లారే తలికల్లా మీరిక్కణ్ణించి కదలకపోయారో – ఇంకంతే, మీకు గోనిసంచులూ గుడ్డముక్కలూకూడా దక్కవు. నామాటినుకోని మంచిగా ఎలిపోండి. పుష్కరాలైపోయిన మర్నాటికెలాగా మీరిక్కడికి రాకాతప్పదు, అబాబులందరూ సూసీ సూణ్ణట్టూరుకోకా తప్పదు'' అన్నాడు.

ఆ మాటలకి అందరూ కట్టుబడిపోయేరు.

మురిక్కాలవల్నీ జల్లెడపట్టే మాలచ్మిమాత్రం ఏవెరగనట్టు ఏసోబు పక్కకెల్లినుం చుని బోడ్లోనించి మడతలుపడి మాసిపోయిన రూపాయికాయితం ఒకదాన్ని తీసి వాడి చెయ్యందుకుని రహస్యంగా వాడి గుప్పిట్లో కుక్కింది. '' ఓరేసోబూ, నాకొడకా! పుష్క రాలెల్లిన మర్నాడు తెల్లారీపాలికల్లా నేనూ, నాకుర్రోళ్లూ ఇక్కడుంటాం. ఈ సోటుమాత్రం ఎవురూ ఆక్కరమించెయ్యకుండా సూసిపెట్టు నాయన్నాయనా, సచ్చినీకడుపునుడతాను'' అని బతిమాలింది.

ఏసోబు కుదరదని కొంచెంసేపు బెట్టుచేసి, మరో రూపాయి చిల్లర డబ్బులుచ్చు కుని 'సరే' నని అభయమిచ్చేడు.

బోడెమ్మ కాళ్లు ముందుకు జరుపుతూ గుడిసెలోంచి బైటపడింది. ఇంకా నిద్రలో వున్న నలుగురు పిల్లల్నీ నాలుగంటించి లేపి కూర్చోబెట్టింది.

బోడమ్మ బైటికొచ్చిన కంతలోంచి గంగలోపలికి దూరింది. ఒక పాతకోక పరిచి, వున్న నాలుగుగిన్నెలూ, చట్టిలూ సర్దడం మొదలుపెట్టింది. ఈ లోపల బోడమ్మ గుడిసె పైనవేసిన గోనెముక్కలు రెండూ లాగి పక్కన పడేసి, మూడు వేపులా నిలబెట్టిన తడిక ముక్కల్ని జాగ్రత్తగా పెకలించమని పిల్లలకి పురమాయించింది. పిల్లలు ఆ తడకల్ని గుంజడం మొదలుపెట్టారు. అదిగో అక్కడే అనుకోకుండా గొడవ మొదలైంది.

తడకకి చేరబెట్టిన గాజుపల్లెం తడక గుంజడంతో ముందుకుపడి పోయింది. పడీ పడ్డమే అంచుమీద అంగుళం మేర పగులిచ్చింది. ఆగాజుపల్లెం గంగకి ప్రాణం. తన పుట్టింటె నుంచి తెచ్చుకున్న ఏకైక సామగ్రి అదే. దాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకుంటూ వస్తోంది. ఆ పల్లా నికి అంచుపగిలి పోగానే గంగకి గుండెలో ఎవరో కత్తిదింపినట్లైంది.

ఉక్రోషం పట్టలేక తడక గుంజుతున్న పేరిగాణ్ణి పట్టుకుని వీపుమీద ఛెళ్లుమని ఒక్కటేసింది. అది చూసి బోడెమ్మకి ఉడుకెత్తిపోయింది.

'' ఓసి నీ సేతులడిపోనూ, రంకునాసైతి! నీకేం పొయ్యేకాలవొచ్చిందే అణ్ణంత

దెబ్బ కొట్టేసేవూ'' అంది కాళికావతారం ఎత్తేసి.

'' కొడతానా సంపేత్తానా ఎదవని.సచ్చినోడు నాగాజుపల్లేన్ని..''

గంగని మాటపూర్తి చెయ్యనీకుండా బోడమ్మ అందుకుంది.

'' ఓలబ్బో గాజుపర్రెం. అమ్మగారింటి కాణ్ణుంచి అట్టుకొచ్చేసింది అరణం. నాకు మండుకొచ్చిందంటే నేలకేసి కొట్టేసి నాలుగు సెక్కలు సేసీగల్ను జాగర్త'' గాజుపళ్లాన్ని గంగమీదికి విసిరేసింది బోడమ్మ.

'' ఏదీ, సెయ్‌నంజా, నాలుక్కాదు రెండుముక్కలు సెయ్‌సూద్దాం. నీబుర్రకూడా రొండు సెక్కలైపోద్ది దెబ్బకి'' ఆ పక్కనే పడున్న కట్టెపేడునోదాన్ని చేతిలోకి తీసుకుంది గంగ.

గంగ చేతిలో కట్టెపేడు చూడగానే బోడమ్మ వీధెగిరి పోయేటట్టు రాగం లంకిం చుకుంది '' ఓలమ్మో! ఈ దొంగలం.. ఈ దొమ్మరిసాని, నా మొగుణ్ణివల్లో ఏసుకుని నాకాపరంలో నిప్పులేసింది, నా మొగుణ్ణి పొట్ట నెట్టేసుకుంది గాకుండా ఇంక నన్ను సంపె య్యడానికి తయారైందిరా బాబో'' కూర్చుని నెత్తిన రెండుచేతులూ పెట్టుకుని రాగాల్తీసి రాగాల్తీసి మొగుణ్ణి తల్చుకుని ఏడుపు మొదలు పెట్టింది. అది చూసి బిత్తరపోయిన గంగ కట్టెని కింద పడేసింది.

కట్టెనైతే పడేసింది కానీ, పొంగుకొస్తున్న ఉక్రోషాన్ని ఆపుకోలేకపోయింది.

''పోపోయే రోగిష్టినంజా! నువ్వుపనికిరాని డొక్కు నంజవనే కదా ఆడునన్ను తెచ్చు కున్నాడు'' అంది బోడమ్మని ఎక్కడకొట్టాలో అక్కడ కొట్టేనని మురిసిపోతూ.

ఆమె మురిపెం ఎంతోసేపు నిలవలేదు. బోడమ్మదెబ్బతిన్న పులిలాగ క్షణంలో ఎగిరిదూకి గంగజుట్టు పట్టేసుకుంది. ఆ జుట్టునుచేతికి మెలిపెట్టుకుని వంచి, వీపుమీద గుభీ గుభీమని గుద్దింది. గంగకెంత సేపూ రెండు చేతులూ అడ్డంపెట్టుకుని తన గర్భం మీద దెబ్బపడకుండా కాపాడుకోడానికే సరిపోయింది. కొట్టికొట్టి బోడమ్మా, దెబ్బలు తినితిని గంగా సొమ్మసిల్లిపోయేరు...

తెల్లారి ఆరుగంటల వేళకంతా అందరూ మూటల్తో సిద్దమై పోయేరు.

ఎలాగో ఓపిక చేసుకుని గంగకూడా తనగుడ్డల్లో గాజుపల్లెం జాగ్రత్తగా పెట్టి మూట కట్టుకుంది.

ఆనెం కళాకేంద్రం గోడ పొడవునా గుడిసెలు పీకేసిన ఆనవాళ్లు తప్ప మరేం మిగ ల్లేదు.

కేన్‌తో టీలమ్ముకునే కుర్రాడొస్తే అందరూ టీనీళ్లు కడుపులో పోసుకున్నారు. తనూ టీ తాగుదామని గంగమొల్లో వెతుక్కుంటే బొడ్లోదోపుకున్న అర్ధరూపాయి బిళ్ల కనపల్లేదు. చెట్టు వెనక్కెల్లి గబగబా చీరకుచ్చిళ్లన్నీ పీకేసి చూసుకుంది. ఉహూ, ఇందా కటి కొట్లాటలో ఎక్కడో పడిపోయినట్టుంది. ఆశచావక చాలాసేపు వెతుక్కుంది గంగ.

దొరకలేదు. పోనీ ఎవరైనా ‘ ఈ టీనీల్లు తాగు’ అంటారేమోనని చూసింది. ఎవరూ అనలేదు. టీ కుర్రోడు అరువివ్వనన్నాడు. ‘‘ ఇక్కణ్ణుంచి ఎల్లిపోతన్నారు కదా’’ అన్నాడు.

ఆ మాట విని బోడమ్మ గయ్యిమని లేచింది మళ్లీ.

‘‘ అదెక్కడి కొత్తాది నాసవితి? దాని కెపుడూ బొట్టెట్టి భూములియ్యలేదు. నామొగుడికి నేను నీతైన పెళ్లాన్ని కాబట్టి గవుర్మెంటోడు నాకూ, నాబిడ్డలకీ ఇచ్చేడు. ఇలాంటి అడ్డమైన గుంట ముండలకీ ఇచ్చెయ్యటానికి ఆడేం తెలివిలేనోడు కాడు’’

‘‘ నీ టీ నీల్లు తాగాపోతే నేనేం సచ్చిపోన్లే, ఎల్లెల్లు ’’ అని అనవసరంగా టీ కుర్రాణ్ణి కసురుకుని అటుతిరిగి కూర్చుంది గంగ, ఏడు గంటలకంతా మున్సిపాల్టీ వాళ్ల మనిషొచ్చి అందరూ ఎక్కడికెళ్లాలో చెప్పేసి పోయాడు. వరసగా పేర్లు చదివేటప్పుడు ఆలిస్టులో బోడమ్మపేరుందికాని, గంగపేరులేదు.

నాలుగైదురోజులక్రితం అందరూ పేర్లిస్తావుంటే బోడమ్మా, పిల్లలూ ఎక్కడుంటే తనూ అక్కడే కదా అనే ధీమాతో గంగ తన పేరివ్వలేదు.

ఆ, ఇయ్యన్నీ మామూలే, ఇలాంటి గొడవలు ఎన్నిసార్లు జరగలేదు! ఈ బోడి దాని కసలే ఒళ్లొంగదు. నేను లేకపోతే దీనికి తిండిపెట్టేవోళ్లెవరు అనుకుంది ధీమాగా.

నెలరోజుల క్రితం అతిసారం వచ్చి రాజయ్య పోయినప్పట్నుంచీ గంగే ఆ కుటుంబానికి మొగదిక్కులా నిలబడింది. నలుగురు పిల్లల్నీ వెంటేసుకుని బజార్లోకి పోయి పచారీ దుకాణాలకి మూటలూ, గంపలూ మోసి రోజుకి అయిదార్రూపాయలు సంపాదించుకొస్తోంది. నూకలు కొనుక్కొచ్చి, ఏవేళైనా పొయ్యిరాజేసి గంగ వండిపొయ్యాల్సిందే.

బోడమ్మ మాత్రం ముణగదీసుకుపడుకుని కదలదు. ఇక్కడి పూచికపుల్ల తీసి అక్కడపెట్టదు. ‘ఏవం’ వే రోగం అంటుంది.

‘వేళకి లేచి గిన్నెడన్నం ముప్పొద్దులా తినేదానికి ఏంమాయరోగవో’ అనుకుంటుంది గంగ.

బెట్టుచేస్తూ అటు తిరిగి కూర్చున్న గంగనొదిలేసి వెళ్లిపోయేరంతా. ఆశచావని గంగ వాళ్లు కనుమరుగయ్యే వరకూ చూస్తూనే ఉంది. తను పెంచిన ఆఖరోడైనా వెనక్కొచ్చి ‘‘చిన్నమ్మా,నువ్‌రాయే’’ అంటాడేమోనని. అలా జరగలేదు. అప్పుడు పొంగుకొచ్చేయి గంగకి గోదావరన్ని కన్నీళ్లు. ఒక్కసారి ఆకాశంలో మబ్బులు కమ్ముకొచ్చేయి. సన్నగా చినుకులు ప్రారంభమయ్యేయి.

భారంగా లేచి, మూట చంకనేసుకుని ఒక్క నిముషం ఆలోచించింది గంగ. అటు స్టేషన్లోకి పోదామా, ఇటు కళాకేంద్రం ఆవరణలోకి పోదామా అని. తను నుంచున్న గోడ వెనకే ఉన్న కళాకేంద్రమే దగ్గరగాతోచింది. అదీగాక స్టేషన్లో గన్నిగాడి పోరొకటి.

చుట్టు తిరిగి గేట్లోంచి తిరిగొచ్చి కళాకేంద్రం మెట్లన్నీ ఎక్కేసరికి అలుపొచ్చింది గంగకి. ఆయాసపడుతూ స్తంభానికి చేరబడి కూర్చుండిపోయింది.

మొట్టమొదటిసారి రాజమండ్రి రావడం గుర్తుకొచ్చింది.

చిల్లు గిన్నెలకి మాట్లెయ్యడానికి తమ ఊరొచ్చిన నలభై ఏళ్ల రాజయ్య నెల్లాళ్ల పాటు తమ గుడిసెలోనే వున్నాడు. చుట్టూ అడివి, కొండలూ. రోజూ కొంత కొంత మేరకి కొండల్ని పగలకొడుతూ రాళ్లు కొట్టేజనం. ఆ గుడిసెల్లో ఉండేజనాలకి కాస్త గంజి కాచుకుని తాగడం, మళ్లీ రాళ్లు కొట్టే పన్లో మునిగిపోవడం తప్ప మరో వ్యాపకం వుండేది కాదు. ఊహతెలిసినప్పట్నుంచీ అదే ప్రపంచంగా పదహారేళ్లు ఒంటిమీదికి తెచ్చుకున్న గంగకి రాత్రి తన తండ్రితోబాటు కల్లు ముంత ఖాళీచేసి చిలవలు పలవలుగా రాజయ్య చెప్పే రాజమండ్రి కబుర్లు కడుపు నింపేసేవి.

గోదావరి ఒడ్డునే గుళ్లాగోపురాలూ, గోదావరి మీద బ్రిడ్జీలూ, కడలాకడలా ఉన్న మూడో బ్రిడ్జిస్తంభాలు, సినిమాహాళ్లా, కాఫీ ఒటేళ్లా – ఒకటేంటి, రాజమండ్రి అంటే స్వర్గం అన్పించేది గంగకి. నెలగడిచేసరికి కల్లు ముంతలస్నేహం ముదిరి, పదహారేళ్ల గంగని తనకి కట్టబెట్టమని రాజయ్య అడిగిన వెంటనే తల ఊపేసేడు గంగ తండ్రి. గంగతల్లి గంగని చాటుకి పిల్చి చివాట్లేసింది. ''ఆడి వయసెక్కడ, నీవయసెక్కడ? నీబాబంత వయసోడాడు. ఆణ్ణి కట్టుకునినువ్వేం సుకపడతావే పిచ్చిమొకమా, ఆణ్ణి సేసుకోనని సెప్పు''

కాని, గంగకి తల్లి మాటలు చెవికెక్కలేదు. ముందు ఆరాళ్లప్రపంచం నించి బైట పడితే చాలనుకుంది. ఈ ఛాన్స్ వదిలేసుకుంటే అక్కడే రాళ్లు కొట్టే ఏ ఎర్రోడికో తనని కట్టబెట్టేస్తారు. మరో ప్రపంచం అనేది చూడకుండానే ఈ రాళ్లమధ్యనే తనబతుకు వెల్ల మారిపోతాది. రాజయ్య చేత మెళ్లో పసుపుకొమ్ము కట్టించుకుని ఆడివెంట వచ్చేసింది. కాణీ కట్నం అడగలేదు సరికదా, అత్తగారికో జనతాచీర, మావగారికో జనతా పంచె కొని పెట్టిన రాజయ్య దేవుళ్లాగ కనిపించేడు వాళ్లకి. ఆ రాత్రి కల్లుముంతల పార్టీ చేసాక అక్కడున్నోళ్లందరికీ దేవుళ్లాగే కనిపించేడు. పుట్టింటివాళ్లు గంగకి ఒక కొత్తకోకైనా కొనలేక పోయారు.

రాళ్లు కొట్టిన డబ్బులు దాచుకుని అటుగావచ్చిన కావిడి సామాన్ల వాడి దగ్గర చిన్నప్పుడెప్పుడో ముచ్చటపడి కొనుక్కున్న, బాతులూ లతలూ ముద్రించి ఉన్న అన్నం కంచమంత గాజుపళ్లాన్ని మాత్రం గంగ పదిలంగా తనవెంట తెచ్చుకుంది. మొదటిసారిగా రైలు బండెక్కించిన రాజయ్య గంగకళ్లకి ఆడుచెప్పిన సినిమాకథల్లోని హీరోలా కన్పించేడు.

ఇప్పట్లాగే ఆరోజు సన్నటి చినుకులు పడుతున్నాయ్. గోదావరి స్టేషన్లో దిగి ఏదో ప్రపంచంలో తేలిపోతూ గాలిలో నడిచొచ్చిన గంగకి నేలమీద బోర్లాపడిపోడానికి ఎంతోసేపు పట్టలేదు.

గుడిసె గుమ్మం దగ్గరే ఎంగిలి గిన్నెలు కడుక్కుంటున్న బోడమ్మ రాజయ్యని చూస్తూనే తిట్లకి లంకించుకుంది. ''ఇన్నాళ్లా ఎక్కడికిపోయా? ఎదవసచ్చినోడా, ఇక్కడ తిండీ నీళ్లా లేకుండా మేం సచ్చినా నీకేం పరవాలేదన్నమాట!'' అంటూ.

'' ఇదెవత్తి నీ ఎనకాల? మెళ్లో కొత్తపసుపుతాడుంది, అమ్మో అమ్మో, నా గొంతుక్కోసేసేడల్లో. ఈ ఆడంగిరేకులెదవ ఇంకెవత్తో రంగసాన్ని ఎంటబెట్టుకొచ్చేసేడల్లో.'' అంటూ గుడిసెలెగిరిపోయేట్టు రాగాలెట్టింది. '' ఆడికి సిగ్గులేకపోతే నీకూ నేదంటే? ఆడివయసెక్కడ నీ వయసెక్కడ?'' అంటూ గంగని బుగ్గల్లో పొడిచింది.

అప్పుడర్థమైంది గంగకి రాజయ్యకిదివరకే పెళ్లాంపిల్లలూ ఉన్నారనీ, రాజయ్య హీరో కాదనీ పెళ్లాంముందు పిల్లి అనీ. ఏం చెయ్యాలో తోచని గంగ కొంగు బొడ్లో దోపుకుని బోడమ్మ చేతిలోని ఎంగిలి గిన్నెలందుకుంది. కాస్సేపట్లోనే గుడిసెంతా అలికి ముగ్గులేసి అద్దంలా తయారుచేసింది. సాయంకాలం పెద్దపిల్లలు ముగ్గురికీ స్టేషను కుళాయి దగ్గిర రుద్దిరుద్ది స్నానాలు చేయించింది. చిరుగుల లాగూలకి కుట్లువేసి తొడిగింది. చంటోడికి తాటాకులమంటమీద వేణ్ణీళ్లు మరిగించి నీళ్లుపోసి, శుభ్రమైన పాతగుడ్డల్లో పడుకోబెట్టింది. వంటంతా కానిచ్చి, అలిగిపడుకున్న బోడమ్మకి పాదాలు ఒత్తింది. ఇన్ని చేసినా వారం రోజులకి గాని బోడమ్మ కోపం చల్లారలేదు.

ఆ తర్వాత బోడమ్మ మహారాణీ, గంగ దాసీపిల్లా అయ్యారు. రాజయ్యకి బోడమ్మ ఎదుట నోరెత్తే ధైర్యమేకాదు, కన్నెత్తే ధైర్యం కూడాలేదు.

ఎప్పుడైనా బోడమ్మ ఏసినిమాకెళ్లినప్పుడో తప్ప రాజయ్య గంగని తాకేవాడు కూడా కాదు. ఒకట్రెండుసార్లు గోదావరపతల ఊళ్లకి మాట్లెయ్యడానికి వెళ్తూ వండిపెట్టడానికి గంగని తన కూడాపంపమని రాజయ్య బోడమ్మని అడిగేడు. ఒంటికాలిమీద లేచిన బోడమ్మనోటికి ఝడిసి ఆ తర్వాత ఆ ఊసెత్తడం మానేసేడు.

గంగకి మాత్రం ఆ చుట్టు గుడిసె స్వర్గంగానూ, గోదావరినీళ్లు అమృతంగానూ అన్పించేవి. పనంతా చేసేసి, బజార్లో రెండ్రూపాయలు చేతిలోపడగానే మేట్నీ సినిమాకెళ్లిపోయేది. చిరంజీవి ఆమె కలలరాజకుమారుడు. కళాకేంద్రంలో తరచుగా జరిగే కార్యక్రమాల్లో ఏనాట్యమో, నాటకమోవుంటే సినారేకు డబ్బామీదికెక్కి గోడమీది నుంచి, బోడమ్మ తిట్టేవరకూ చూస్తూనే ఉండేది. గంగకి బతుకులో కష్టం అనే పదానికర్థం తెలీదు. ఆమె కళ్లకి లోకం ఎప్పుడూ రంగుల్లోనే కన్పిస్తూ ఉండేది.

రాజయ్య వెంట వచ్చిన నాలుగేళ్లకి నెలతప్పిందని తెల్సినపుడు సంతోషించిన వాళ్లెవ్వరూ లేకపోయారు. చిత్రంగా గంగకి ఇన్నాళ్లకి తల్లి గుర్తుకొచ్చింది. ఏమైనా సరే తల్లికాబోయేవేళకి తన తల్లి దగ్గరుండాలని అనుకుంది. ఆమాటే రాజయ్యతో అంటే ''నీకేమైనా పిచ్చేటే, అంత దూరవెల్లాలంటే సార్జీలకి ఎంతుండాలో తెల్సా?'' అన్నాడు. '' ఆ అడవిలో ఏటుంటాది? ఇక్కడే మంచి ఆడ డాకటేరుకాడ పురుడుపోయిత్తాను''

అది జరిగేపని కాదని గంగకపుడో అర్ధమైంది. రాజయ్యసంపాదించిన కొద్దో గొప్పో వాడి తాగుడుకే ఖర్చైపోతోంది. గంగ రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని ఆకుటుంబాన్ని పోషించాల్సి వస్తోంది. వేణ్ణీళ్లకి చన్నీళ్లుగా ఉంటాయని ముక్కుపచ్చలారని కుర్రాళ్లకి కూడా పావలో అర్ధో సంపాదించడం నేర్పింది. గంగకి ఏడోనెల వచ్చేక రాజయ్య అర్ధాంతరంగా కన్నుమూ

సేడు. అప్పుడు కూడా గంగ బెంబేలెత్తిపోలేదు. చుట్టూ మనుషులుంటే చాలు, ఆమె రెక్కలే ఆమెకి ధైర్యం. బోడమ్మకీ, పిల్లలకీ గంగే ధైర్యం చెప్పింది. ఆ గుడిసెల్లోని నలుగురూ కలిసి శవాన్ని మోసుకుపోయేక పదిగుడిసెల్లోంచీ పదిగుప్పిళ్ల బియ్యం అడిగి తెచ్చి, అన్నం వండి ఆ తల్లీపిల్లలచేత తినిపించింది.

అలాంటి గంగకీరోజు ఈ ఒంటరితనం బెంబేలెత్తిస్తోంది. నాలుగేళ్లనించి ఇక్కడే బతికినా, ఊరేంటో పరాయిదిగా అన్పిస్తోంది. తెలిసున్న ముఖం ఒక్కటీ లేనట్టు అన్పిస్తోంది.

క్రమంగా చినుకులు పెద్దవై వాన జోరందుకుంది.

కళాకేంద్రం ముందు వెంకటేశ్వరాలయం కడుతున్న కూలీలంతా వరండాలలోకి పరుగెత్తుకొచ్చిపడ్డారు. అలా మొదలైన వాన సాయంకాలం వరకూ ఎడతెరిపి లేకుండా కురుస్తూనే ఉంది.

వాళ్లందర్నీ చూస్తే గంగకి ఏదో ఆశకలిగింది. మేస్త్రీదగ్గరకెళ్లి రేపట్నుంచి తనకి కూడా పని ఇప్పించమని అడిగింది.

మేస్త్రీ ఆమెని ఎగాదిగా చూసి ''నువ్వు చేసేపనికాదులే ఇది, ఎల్లెల్లు'' అన్నాడు. '' అయినా పొద్దున్న రేడియోలో సెప్పేరు, ఈ వాన ఇప్పుడప్పుడే తెరిపియ్యదంట''

ఆ వానలో తడుస్తూనే క్రమంగా అందరూ వెళ్లిపోయేరు. గంగ మళ్లీ ఒంటరిగా మిగిలిపోయింది.

నిన్న బజార్లోనూ ఇదేవరస. తను బరువులు మొయ్యలేక పోతూందని, త్వరగా నడవలేకపోతూందని షావుకారు కేకలు పెట్టేడు. ''మా ప్రేణం తియ్యకపోతే ఆ బరువేదో దింపుకున్నాక రారాదూ'' అన్నాడు తన కడుపుకేసి చూస్తూ.

''ఆ సచ్చినోడలా వాగితే మాత్రం నాకిది బరువెలా అవుతాది? నాబిడ్డ నా రగతంలో రగతం, ఇకమీద ఈడే కదా నాకుతోడూనీడా'' అనుకుంది ఆప్యాయంగా కడుపువేపు చూసుకుంటూ. ''ఆడికి అన్నం తినే వయసొచ్చేక గాజుపల్లెంలోనే అన్నం తినిపించాలి'' అనుకుంది గర్వంగా. అందర్లాగా ఆడు సత్తుగిన్నెల్లో తినడు.

టైమెంతైందోగాని మబ్బులు దట్టంగా మూసేసి పొద్దుగూకినట్టే ఉంది. కడుపులో కదిలికదిలి ఇక ఓపిక లేనట్టు ఆగిపోయింది బిడ్డ. పొత్తికడుపు బిగబట్టుకు పోయినట్టుంది. ఆకలికి శోషొచ్చినట్టైపోతోంది. గంగని తన కడుపులో ఆకలికన్నా, బిడ్డకడుపులో ఆకలి ఎక్కువ బాధిస్తోంది. ఏ వేడి గంజోపోసి బిడ్డని లేపాలి. కడుపులో బిడ్డ కదలకపోతే ప్రమాదం అని బుచ్చిది చెప్పిన మాట గుర్తుకొచ్చి వణికిపోయింది.

ఎవర్నైనా అడిగితే గుప్పెడన్నం పెడతారేమో అన్పించింది. కాని, దరిదాపుల్లో ఎక్కడా ఇళ్లేలేవు.

పగలంతా పడుకున్న అప్సరాలాడ్జి గదులు రాత్రికి లైట్లతో సింగారించుకుంటు

న్నాయి. ఆ పక్క హోటల్లోంచి వస్తున్న కమ్మని పోపుల పరిమళానికి గంగకి నోట్లో నీళ్లూరి పోతున్నాయి.

ఇంకా పొద్దుగూకితే వాచ్‌మెన్ అక్కడుండనియ్యడని గంగకి తెలుసు. హోరున కురుస్తున్న ఆవర్షంలో మూటని పదిలంగా గుండెకి హత్తుకుని మెట్లుదిగింది గంగ. కళా కేంద్రం గేటుముందుండే తోపుడు బళ్ల దుకాణాల జాడేలేదు. ఎటుపోవాలో దిక్కుతోచక తడుస్తూ గేటు ముందు ఆగిపోయింది. పాత పోలీస్‌క్వార్టర్స్ వైపు వెళ్లి కాస్త గంజి అడుక్కుందామని నిశ్చయించుకుంది. అగ్నిపూల చెట్లకిందికొచ్చాక కాలు కదలక అలాని లబడిపోయింది.

వీథుల్లో ఎక్కడా జనసంచారం లేదు. నిన్న ఈ సమయానికి అక్కడ జననివాసాలుండేవి అంటే ఎవరూ నమ్మరు. అప్పుడే పశువులసంత ముగిసినట్టుంది ఆ ప్రాంతమంతా. వదిలేసిని చింకిపాతలూ, పగిలిన కుండపెంకులూ, పెంటపోగుల్తో వానకి తడిసి పరమరొచ్చుగా ఉంది. గుడ్డితాత ఇటికలపొయ్యిమాత్రం నదిలో సగంమునిగి ధ్యానంలో ఉన్న యోగిలా ఉంది.

గంగ మనసు మార్చుకుని కుడి పక్కకి తిరిగి స్టేషన్లోకి నడిచింది. అడుగు తీసి అడుగేస్తూంటే కుడిడొక్కలో కలుక్కుమంటోంది. అది ఆకలినొప్పని ఆమెకి తెలుసు. పస్తులుండడం ఆమెకి కొత్తేమీకాదు. కాని, ఈ రోజు ఈ ఆకలి దుర్భరంగా ఉంది. బిడ్డ కదలని స్పృహ ఆమె గుండెని నొక్కేస్తోంది. కొత్తగా కట్టిన స్టేషను ఆవరణలోకి అడుగుపెడుతూనే ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి ఆమెకళ్లు గన్నిగాడికోసం వెతికాయి. ఈ చివరినుంచి ఆచివరిదాకా కాళ్లీడ్చుకుంటూ తిరిగింది గంగ. ' ఒకవేళ అవతల ప్లాట్‌ఫాం మీదున్నాడేమో' అనుకుంది. బ్రిడ్జి ఎక్కిదిగే ధైర్యం చెయ్యలేకపోయింది.

ఏదో బండొస్తున్నట్టుంది. స్టేషన్లో అలజడి పెరిగింది.

ఆ జనం మధ్య పిచ్చిదాన్లా తిరుగుతోంది గంగ. మధ్య మధ్య క్రీనీడలో నిలబడి కడుపు తడివి చూసుకుంటోంది. ఊహూఁ, బిడ్డలో చలనం లేదు. ఆమె అమ్మమనసు తల్లడిల్లి పోతోంది. ఇంకా నేలమీద పడని, రూపంకూడా తెలీని బిడ్డకోసం ఆమెహృదయం ఒకటే కొట్టుకుంటోంది. ఇప్పుడింక వాణ్ణి బతికించుకోడానికి ఏంచెయ్యడానికైనా సిద్ధమే.

టీ తాగే డబ్బులైనా దొరుకుతాయేమోనని ప్రయాణీకులు ఒకళ్లిద్దరి దగ్గిర చెయ్యి చాపబోయింది. అలవాటు లేని పని – ఆమె చెయ్యి వెనక్కి వచ్చేస్తోంది. బండొచ్చే తొందర్లో ఎవరూ గంగని పట్టించుకోవడం లేదు.

ఒకళ్లిద్దరు పోర్టర్లని గన్నిగాడికోసం అడిగిచూసింది. పొద్దుపోయేక ఆణ్ణెవరూ మాల్లేదన్నారు. అన్నోరంగాడైతే '' ఏంటి సంగతి'' అని కన్నుకొట్టి వెకిలిగా నవ్వేడు. దిక్కుతోచక గుడ్డ నీళ్లు కుక్కుకుంటూ క్రీనీడలో అలాగే చతికిల బడిపోయింది.

ఛానకొంత తెరిపిచ్చింది. 'తొమ్మిదో పదో అయ్యుంటాది' అనుకుంది గంగ. పాత బ్రిడ్జిమీంచి రోకలి బండలాగా పాక్కుంటూ వచ్చిన బండి కీచుమని గోలపెడుతూ

స్టేషన్లో ఆగింది. ఆగిన బండిలోంచి రెండు సూట్‌కేసులు నెత్తిన పెట్టుకుని దిగేడు గన్నిగాడు.

'' ఇంటికెళ్లి కూడు తిని వస్తన్నాడన్నమాట'' అనుకుంది.

సత్తుకంచంలో తెల్లగా మల్లెపూలలాగా విచ్చుకున్న అన్నం కళ్లముందు కదిలింది. గంగకి ఆకలి రెట్టింపయింది.

బండెల్లిపోయేక స్థిమితంగా గంగ కూచున్న చీకటి స్తంభం దగ్గరి కొచ్చేడు గన్నిగాడు. ''సందేల నించి నన్నడుగుతున్నావంట, ఏంటి సంగతి?'' అన్నాడు కళ్లు చికిలించి చూస్తూ, వెలుగులో నిలబడి ఉన్నవాడికళ్లు ఎర్రజీరల్తో చిరతపులి కళ్లలా మెరుస్తున్నాయి. వాడు తాగి ఉన్నాడని అర్థమైంది గంగకి.

''ఏటి సెప్పవేటి'' అన్నాడు వాడు విసుగ్గా. పొద్దున్న గంగ చూసిన చీత్కారపు చూపింకా మర్చిపోలేదువాడు.

వీలైనంత అణుకువని గొంతులోకి తెచ్చుకుని జాలిగా అంది గంగ.

'' ఏంలేదూ.. ఆకలి.. ఆకలేత్తావుంది. ఒక బన్నూ, కాసిన్ని టీ నీళ్లూ కొని పెడతావేమోనని..'' గంగపరిస్థితి అర్థమైంది గన్నిగాడికి. ఆకలెలాంటిదో వాడికి బాగాతెలుసు.

''సరే, కొనిపెడతాననుకో, నాకేటి లాబం?'' అడిగేడు కసిగా.

గంగ ఒక్కనిముషం మౌనంగా ఉంది. తర్వాత తెగించిన దాన్లా అంది.

''నీకేంకావాలో తీసుకో..'' ఆమెస్వరం కీచుగా జీరబోయింది.

''అవితే నాతోరా'' ఎగిరి గంతేసినంత హుషారుగా అన్నాడు గన్నిగాడు.

లేచి వాడి వెనకే నడిచింది గంగ. ఇంకా తవ్వుతూ తవ్వుతూ ఉన్న అండర్‌గ్రౌండు గుయ్యారంలోకి వాడు దారి తియ్యడం చూసి ఆగిపోయింది.

'' ఉప్పుడుకాదు..ముందునాకు తిండికావాల''

గన్నిగాడు వెనక్కితిరిగి నోట్లో బీడీని తపుక్కున ఉమ్మేసాడు.

'' అదేం కుదర్దు. ముందునా అవసరం తీరేకే నీ ఆకలి తీరతాది.'' నిర్ణయించుకో అన్నట్టు నిర్లక్ష్యంగా చూసేడు. వాడి గొంతులోని పట్టుదల అర్థమైంది గంగకి.

నిస్సహాయంగా కదిలింది. మోకాళ్లలోతున్న వాననీళ్లలోంచి చీకట్లోకి నడిచి నాలుగేళ్లుగా పెంచుకున్న కసితో ఒక్కసారిగా పులిలా మీదికి లంఘించిన గన్నిగాడి బరువుకి మొదలు నరికిన చెట్టులా వెల్లకిలా పడిపోయింది గంగ.

వెన్నుల్లో ఫటిల్లుమని ఏదో చిట్లినట్లైంది.

పదిలంగా గుండెలకి హత్తుకున్న గాజుపళ్లెం విరిగి వెయ్యి ముక్కలైంది.

(రంజని ఎవార్డ్; 28.2.92 ఆంధ్రజ్యోతి వీక్లీ)